
C A P U T XVIII.

De morbis mulierum.

S E C T I O I.

Menstruorum suppressio.

Pag. 149. l. ult. *Vultus color vividus in viridem mutatus.*] Hic morbus virgines eo tempore praecipue obsidet, quo ad incrementum perveniat corpus, & plus sanguinis conficiatur, quam ad solum nutritum requiratur.

Cognoscitur adesse ab aetate sexus hanc exonerationem postulante; unà cum pallore, fibrarum plerumque laxitate, spirandi difficultate, praecipue ad motum, membrorum gravitate & tarditate, dorsi & inguinum dolore, aliisque ejusmodi consimilibus signis.

Friend, celebris ille medicinae professor, sententiam suam de pulsu, qui hunc morbum comitatur, promulgans; illum segnem seu tardum esse pronunciavit, cui rei medici uno quasi ore assenserunt: at eam procul a verâ abesse perpetuo inveni. Ictu autem debili & crebro digitum ferit arteria, quippe putrescunt & acres fiunt humores omnes retenti; unde febre
qua-

quadam languidâ afficiuntur hujusmodi foeminae aegrotae, & cor ob spirituum inopiam ad circuitum licet imbecillum procurandum solito frequentius vires suas exerere cogitur; & hac fortasse ratione inducti, febrem albam seu virginream veterum nonnulli vocârunt hunc morbum.

Observavit etiam Sanctorius virorum corpora, singulis mensibus, gradu quodam ponderosiora fieri; idque incrementum ad nihilum, & corpus ad statum priorem redire certis temporum intervallis: quod fit, quolibet scilicet mense, vel diarrhoeâ, vel auctâ materiae per cutis meatus expellendae copia, vel majori urinae profluvio, aliisque similibus exinanitionibus quasi sponte obortis.

Hanc autem exinanitionem in foeminis, per vasa uterina facile aperienda, fieri destinavit natura; tam ob foetus nutrimentum, quam quod harum vasa virilibus debiliora sunt & laxiora; quo circa non tantum major humorum retinetur copia, quin etiam ea ipsa, propter debiliores cordis vires, nisi difficulter aut aegre, circuitum suum per varia vasa conficere non potest; & proinde hac exonerationis consuetudine, quacunque de causâ perturbatâ, vel prorsus impeditâ, varios supervenire morbos prorsus necesse est.

Praeterea rebus sic se male habentibus, & muliebri tempore praefinito reversuro, saepe per vias praeternaturales fit sanguinis eruptio, ex quacunque fere corporis parte, maxime

vero è naribus, pulmone, ventriculo, intestinis, viisve urinariis.

Hinc itaque innumeri fere morbi ex hoc fonte profluunt, ita quidem, ut vix detur morbus, qui ex eo emanare nequeat; dum vel obstruatur, vel disrumpatur hoc vel illud corporis viscus.

Pag. 150. l. 3. *Huic malo illa remedia conveniunt.*] Si virgini vel mulieri laxum & pallidum corporis habitum possidentibus, & quibus per aetatem muliebria possent, aliud, quod natura cupiebat, contingat, scilicet, vel ut non omnino erumpant menses, vel parçâ nimis copiâ, aut longo interposito intervallo non satis fluant, vel ex aliâ quacunq̃ causâ (praeter sanguinis inopiam solam ab exinanitionibus largis inductam) supprimuntur, canales clausos referare, & inclusis aperire fugam tentandum est. Hoc optime fit 1°. solvendo humores crassos aut nimis cohaerentes, & pro re nata eos expurgando. 2do, Laxando vasa obstructa. 3^{tio}. Derivando liquida impetu majori in vasa uterina, & denique totum corpus medicamentis amarioris & praesertim chalybeis stimulando & roborando.

Pag. ead. l. 7. *Quae ferrum suppeditat.*] Non vi quasdam virgines & mulieres, quibus, partim ex remediorum idoneorum negligentia, partimque ex nimio ferrugineorum usu, vasa uterina adeo adstricta & valde obstructa reddita fue-

fuerant, ut insolita duritie affecta fuerit haec corporis regio; quarum aliquas ope fotuum emollientium mane, & eorundem, unâ cum cataplasmatibus, vesperi, nec non & exhibendo interna saponacea Cinnabere & Emenagogis conjuncta; in statum muliebrium naturalem reduxi. His insuper per reliquum diei convenit, abdomen pannis laneis, vel emplastro ex Theriaca Andromachi probe tectum servare.

Priusquam autem dictis his, de sanguine menstruo, nunc aliquatenus retento, nunc penitus suppresso, quae res virginibus prae caeteris accidunt, finem imponere aequum fit; liceat mihi, hocce monitum solummodo subjungere: nempe quibus senectutis adventus cursui menstruo ex toto attulit finem, his, singulis annis per paucos, bis terve sanguinem detrahere oportet; aliter in morbos graves incidere solent.

Sanguinis autem detrahendi quantitas & repetitio determinari debent, non solum ab habitu corporis plus vel minus pleno; sed à copia & frequentia sanguinis singulis mensibus jam pridem emissi; quippe calida & acri humorum constitutione urgente, nulla interea accedente Plethora, saepe nimis emittitur: proinde etiamsi considerationem primam semper mereatur copia excreta, tamen ad salvam hujusmodi fluxus quantitatem aestimandam & stabiliendam, certa & unica regula ab ejus copia sola profecto non est petenda.

Pag. 150. l. 8. *Antecedere debet sanguinis detra-*

tra-

tractio.] Appropinquante plena Luna vel nova, sanguis ex Saphaena mitti debet; his enim temporibus prae caeteris se patefacere solent menses. Interim nullo modo mane & vesperi negligendae sunt crurum, pedum, & abdominis fricationes; cui negotio plurimum proficere & valere possunt panni lanei calidi fatis fortiter admovendi; simulque idoneae corporis exercitationes, (praesertim equitatio) pro virium ratione adhibendae sunt.

Sin autem his non cedat malum, vix aliud ad menses ciendos magis conducet, quam balnea tepida ad lumbos porrigentia, interpositis subinde catharticis attenuantibus, adjuncta simul prius Mercurii dulcis sexies sublimati parva portione, quam Emenagoga dicta assumenda sunt.

Ad hunc finem etiam in diuturnis & obstinatis obstructionibus conducunt fonticuli in femoribus; quippe tum humores deorsum derivant, tum plethoram minuendo, mala inde futura gradu aliquo praecavent.

Neque id praetermitti debet, quantum ad felicem exitum adducendum praestent Emplastra leniter stimulantia & attenuantia, quae abdomini imponi debent.

Si vero in aliquo morbi tempore & statu, propter impetum sanguinis auctum, & vasa uterina obstructa ac contumaciter resistentia, supervenerint dolores laterum, capitis &c. praeter eos, qui menstruos cursus confestim erupturos denunciant; ut sunt Dorsi, Inguinum, Pu-

Pubis, & similium cruciatus; mittendus est sanguis vel ex brachi venis, venis, vel ex vena Saphaena, maxime autem ex ea, quam proximè nominavi, prout res postulat.

Si vero immanes dolores has partes obsiderent, ad hos levandos ex brachio imprimis mitti sanguis debet; ne simplex obstructio ex humorum nimio impetu in veram inflammationem convertatur. His demum sedatis & interposito die uno vel altero, menstruis non erumpentibus, incidenda est saphaena.

Hoc vero non faciendum, nisi cogente necessitate, hi enim dolores mensium eruptionem praecedere solent; & proinde fomento humido & calido, vel hujusmodi balneo, sine sanguinis missione, optime ut plurimum lavari possunt.

Si vero foeminae, penes quam plenus & sanguineus est habitus, ex frigore contracto, aliàve simili causâ contigerit subita mensium retentio, nec non & urgentibus symptomatibus aggrediens; qualia sunt Cephalaea, Pleuritis, Convulsiones, &c. unâ cum signis quae febrem vel comitantem, vel brevi adfuturam indicent. Curandus dein est morbus pro ratione symptomatum, quae tum temporis adsint, plerumque vero larga copiâ, scilicet ad uncias decem vel duodecim e brachio seu saphaena, detrahendus est sanguis; & exhibenda sunt nitrosa Borace Veneto, & pauco Castoreo, aliòve simili attenuante & parum calefaciente medicamento conjuncta; & dein impetratis induciis à symptomatibus

tibus multa ac metuenda minantibus, fomentis idoneis, balneis, & missione sanguinis, ex venis inferioribus, profligandus est morbus.

Hoc autem casu non simpliciter considerandus est morbus, ut ordinaria mensium obstructio; sed ut febris inde proveniens, & ideo pro ejus more & natura, tractanda; habita semper ratione ad causam primigeniam. Quamobrem si non obstante sanguinis detractio, gravia adhuc urgeant symptomata; pro re nata repeti debet haec exinanitio.

Si vero ex minima frigoris, sub dio licet tolerantia; vel virgini, vel foeminae hecticae & imbecilli; de cutis siccitate, de palmarum manus aut plantarum pedum calore acri, maxime post prandium, aut in lecto, conquerentibus, subito fieret menstruorum suppressio; hoc casu, detracto imprimis sanguine ex saphaena ad uncias quatuor vel sex, moderanda est stimulantium & emenagogorum portio pro gradu acrimoniae & caloris; ita quidem, ut si parva adfuerit febris, vix aestimanda est; erumpentibus enim mensibus sponte cessabit: sin autem magna, ex toto omittere convenit calida emenagoga & Chalybeia medicamenta, usque eo dum domari possit calor hecticus.

Ad hanc rem pertinet etiam observare, quod hujusmodi foeminae imbecilles & hecticae medicamenta, quibus ferrum insit, licet male tolerant, Aquis Chalybeis tamen saepe multum levantur; atque eorum usum per longum tempus bene

bene ferunt, quippe tum humores diluunt, & attemperant, tum corpus corroborant.

SECTION II.

Immodicus mensium fluxus.

Pag. 150. l. ult. *Non raro nimis magna copia fluunt menses.*] Cognoscitur hic morbus praecipue narratione aegrotae, quae haec symptomata plerumque comitantia habet, qualia sunt pallor cum calore, sanguis licet venaefectione detractus, rutilus, vividus, minus aequo cohaerens, pulsus frequens, debilis, dolor dorsi & lumborum fere perpetuus, mensibus autem mox erupturis magnopere exacerbatus, membrorum impotentia, praecipue genuum & lumborum, leipothymiae, aut saltem spirituum languor & defectus frequens.

Pag. 151. l. 3. *Cum ea, quae sanguinem coagunt & inspissant; tum quae fervorem ejus minuunt.*] Hinc patet, quod etiam si theoretice in plurimas classes distingui possit immodicus mensium fluxus; quoad praxim autem, revera referri debet tantum in duas: scilicet, ratione caliditatis, quae hecticam ponit intemperiem; vel tenuitatis; ex humoris aquosi frigidi abundantia, quae aegrotam ad hydropem pronam indicet. Nihil enim sanguinis fluxus fibras nimis laxas vasaque uterina nimis hiantia & aperta semper relinquet. Id.

Ideo in prima humorum constitutione, detracto è brachio, paucò sanguine, exhibere convenit remedia, quae humores acres emendant, & obtundunt; interpositis pro re nata inspissantibus & astringentibus; una cum diaeta levissimâ, demulcente, & sanguinis aestum refrigerante. Decoctum etiam Corticis Peruviani, *Elixire Vitrioli conjunctum* in hoc casti saepe multum prodest.

Hic autem omnino distinguere debet medicus inter mensium fluxum naturali majorem, debitis temporibus & intervallis solum occurrentem, & eum; qui ingenti copia, & perpetuâ ejus fere praesentiâ vires insigniter debilitat.

Prior curatione praedictâ, usuque balnei frigidi, ut primùm occasio data sit, plerumque sanatur.

Posterior autem valentiora petit remedia. Ideoque si detur fluxus nimius, ingens, & assiduus; exhiberi debent astringentia, qualia praecipua sunt Alumen, Terra Japonica, Crocus Martis Astringens, Sanguis Draconis, aliaque innumera in Pharmacopoeis promulgata.

Interea abdomini inferiori & pudendis applicentur spongiae, vel Panni lintei, Epithemate, ex aceto destillato & Alumine communi, confecto imbuti; cavendo simul, ut per vices citò successivas frigidissimi imponantur.

Haec medendi ratio convenit tam mulieribus quam virginibus. Frustra enim virginibus medicamenta injectu administranda proponimus, nun-

nunquam enim auscultabunt: & revera mulieres, nisi summa urgente necessitate, talia immittenda non sinent.

Praeterea si nimis fluant menses, cucurbitulas ingentes simplices mammis apponito, inquit Hippocrates, quod rationi valde congruum est; forti enim ab utero derivandi vi pollent mammae, ut in mulieribus lactantibus facile videre est; quibus, nisi valde sint plethoricae, vel ingenti acrimoniâ inquinati sunt humores, raro fluunt menses.

Secunda species feri sanguinis abundantiam nimiam ponens, oritur ut plurimum a globulis sanguineis non satis valide cum sero agitatis; unde lente putrescunt humores, laxantur fibrae, & debiles fiunt; persaepe simul obstruuntur quaedam vasa & viscera, dum ruptis aliis variae fiunt haemorrhagiae; ut ictericis, hydropticis, scorbuticis, & hypochondriacis frequenter accidisse compertum fuit.

Haemorrhagiae autem uterinae hinc productae, eodem fere modo quo priores sanantur, nisi quod astringentia paulo calidiora hic ex usu sunt: & si his non cedat malum, tum profecto tutissimae & utilissimae mixturae ex astringentibus praedictis petendae; & dein accommodatae syringis ope injiciendae sunt.

 S E C T I O I I I .

Fluores albi mulierum.

Pag. 151. l. 15. *Foedus morbus est tetra ista colluvies.*] *Foedus hic morbus tam virgines quam mulieres occupat, maxime autem eas, quae morbis diuturnis debilitatae fuerunt. Hunc morbum comitatur mucosa materia e vaginae glandulis excreta aut profluens, cui ut plurimum se conjungit dolor dorsi & lumborum.*

Pag. ead. l. 16. *Quae colore albo.*] *In cachecticis autem haec colluvies non prorsus alba est, sed flavescit, & haud raro viridem colorem etiam induit, adeoque acris nonnunquam fieri solet, ut vicina corrodat, inflammet & dysuriam inferat.*

Pag. ead. l. antepen. *Habitus praecipue habenda est ratio.*] *An scilicet hecticis corporis habitu & acrimonia congenere laboret aegrotans, vel an adeo pinguis & flaccidae sit temperationis & naturae, ut fibrarum laxitati, & humorum crassitudini potius tribuendum sit malum.*

Pag. 152. l. 3. *Vomitum igitur plerumque primo ciere oportet.*] *Si nil obstet, alternis septimanis repetendum est emeticum, saepe etiam, si ingens sit fluxus, & in singulis id fieri con-*
ve-

venit, denique pro certo habendum est, omnes hujusmodi aegras aquâ frigidâ & praesertim mari sese immergere, atque aquas acidulas chalybeas diètas pro potu affatim bibere debere.

Pag. 152. l. 19. *Aut aquam aluminosam Bateanam aut, &c.*] Irritis his omnibus, mulieres aliquas emeticis, & misturis balsamicis injectis, & ad hunc modum praescriptis sanavi.

℞. Terebinth. Venet. ℥ss. Vitell. Ov. recent. No. i. conterantur simul s. a. in mortario, dein add. Aq. Calcis simplic. vel Aq. Aluminos. Batean. vel Aq. Ferrar. ℥j. f. Mistura, cujus cochlearia quaedam ter quaterve die in diem ope Syringis idoneae in Vaginam immitenda sunt.

Hoc loco aliud etiam monitum subungere non alienum fore puto: nempe quod in curatione fluoris albi, licet moestas dolentesque extremis medullis querelas proferant hujusmodi aegrotae, vitandum est de industria opium; neque ullo modo adhibenda sunt ejus generis remedia, nisi nimis dura doloris saevities, aliis vinci nescia, opii usum reddunt omnino necessarium.

Anodyna enim ex opio confecta, proprias vires, quibus ad sese constringendas & contrahendas à natura praeditae sunt fibrae, & quibus denuo excitandis inservirent auxilia praedicta, maxima ex parte destruunt; totamque meden-

di rationem revellendi disciplina fundatam incassum reddunt.

SECTIO IV.

De morbo hysterico.

Pag. 153. l. 4. *Haec puellarum, nuptarum, viduarumque communis est.*] Affectio hysterica morbo hypochondriaco valde affinis est, plurima cum eo symptomata communia habet; easdem fere causas similemque medendi rationem agnoscit. Differentia equidem inter haec mala, qualis sit, potius sexus constitutioni & fabricae, quam morbi naturae & generi attribuenda videtur.

Foeminas enim, quae otium segne aut desidiam lautam coluerunt, prae caeteris invadit haec affectio; & cum a dapibus opimis, aut victu pleno simul orta sit; nunc acrimoniam, nunc crassitudinem inertem, nunc summam pravitatem ex ambobus genitam, humoribus inducens; ventriculum, digestiones, concoctiones, & secretiones omnes perturbat, fibras vellicat, dolores, tremores & motus convulsos cujuscunque fere generis in medium affert.

Morbi interea fomes nunc in primis viis; nunc visceribus stagnando & putrefaciendo, vasa & viscera distendit, vicina comprimit; & vel in corporis receptaculis coacervatur, vel exci-

excitato, à vi sua stimulante, aestu intestino, tandem quasi factâ crisi, per varios corporis meatus, pro varia partis fabrica, foras expellitur; atque vomitus biliosos, porraceos, diarrhoeas virides, tormina, & infinita alia producit: aut denique nervorum actiones turbando, imaginationibus absurdis & ridiculis, vel phantasiis horrendiis, & terroribus molestissimis sexum amabilem vexat.

Ex praemissa hujus morbi descriptione, haud quisquam a vero aberrabit; qui propriam & particularem humorum acrimoniam eorundem crassitudine quadem & fibrarum laxitate conjunctam, inter primas ejus causas numerandam judicabit.

Talem autem corporis habitum indicant pulsus frequens & debilis, calore & siti comitatus; unâ cum vultu pallore & laxa fibrarum compage, aliisque ejusmodi signis antea passim recensitis.

Expositis hujus affectionis causis & signis, animadvertere liceat; quod in hujus curatione; parce omnino procedendum est ratione medicamentorum, quae attenuandi & incidendi vim habeant; aut quae sanguinem multum exagitare & incallescere solent; qualia sunt quamplurima antihysterica dicta; haec ipsa autem demulcentibus & humectantibus sociata, inter quae lac asininum primum locum tenet, concordi & quasi unanimo nisu aptissima praebebunt auxilia.

Postremo id nequaquam praetermittendum, est, quod simul ac morbus his modis se quiescat;

cat; ea remedia dein exhibenda sunt, quae calorem corporis haud ultra aequum augendo, ejus fibras etiam interea roborare valeant. Cortex Peruvianus, Radix Quassi vel simpliciter vel conjunctim, adjecta Chalybis perparva portione, aliis omnibus ut plurimum palmam praeripient.

Pag. 153. l. 5. *Et si non magnum periculum.*] Pulsus in affectione hysterica, eandem fere, ac in morbo hypochondriaco, rationem servat; in diversum enim a statu naturali vix abducitur, nisi in causa sint importunus dolor, spirandi operosus labor, aut similia; quae functiones vitales & animales misere turbent.

In his ipsis autem doloribus & angustiis longè minus inde mutatur pulsus, quam quod ex symptomatibus expectandum est; si medico per haec tantummodo judicium facere licitum esset.

Quamplurimas enim foeminas videre fors mihi fortem objecit, quae hoc morbo laborantes, & conquerentes de constricto faucium strangulatu, pro musculorum spasmis commente, misere sese plorare; attamen cum iis deessent febris, tumoris & inflammationis signa, inter hanc affectionem & veram anginam dijudicare haud ardua res foret.

Conqueruntur etiam aliae ex hujusmodi aegrotis, de respiratione difficili, anhela, fere ad suffocationem usque: haec autem a pulmonis gravitate, quae ex vasorum inflammatione, aut humo-

humorum coacervatione opprimente orta fit, profecto satis distingui queat; eo quod in utrumque latus, sine tussis augmento in paroxysmorum intervallis, pari facilitate decumbunt tales aegrotae; nisi in quantum ad dormiendi habitum pertineat: haec consuetudo autem, paucis nocentibus, lateri minus assueto aequae ac alteri familiaris fit; dum posterioribus morboſis in latus sanum decumbentibus, perpetuo increſcit malum, utcunque diu id superare contendant.

Hystericae etiam foeminae, nec non & viri hypochondriaci, opio parva tantum copia exhibito, a Dyspnoea non parum levantur; dum posteriores ab exigua portione molestias mox ingravescentes sentiunt.

In his tamen morbis, ubi pulmo, partesque contiguae vinciri & constringi videantur, semper ad veram Phthisin praecavendam satis opportuno tempore spectare, aegrosque medicamentis lenioribus & magis humidis tractare, debet medicus: eo quod a fibris frequenter contractis perturbatur sanguinis circuitus, & gradu quodam sistitur; ita quidem ut vasa humoribus sarcta reddi, & obstructions periculosissimas nasci non raro compertum fuit.

Hoc autem loco passim annotare non alienum erit, quod quamplurimae foeminae hystericae mihi obviam venerint, quae quamlibet opii particulam strenuo refugere solebant, licet iis, ex usu haud parvo, esset hoc remedium; quo casu fallendae sunt.

His igitur, quoties opus fuerit, anodyna anti-

tihystericis conjuncta perquam modice exhibenda sunt. Proinde ut id, quod vellem, consequar, ejus generis remedia adeo certe horis quibusdam, antequam se in lectum reciperent hujusmodi aegrae, assumenda curavi; ut se quidam opii devorasse, ne minima iis insideret suspicio.

Interea multis exemplis constat quantacunque prudentia exhibeatur opium, id genus remedii quibusdam foeminis nullo modo conciliasse somnum; iisque prae caeteris, quibus sunt animi, qui ad irregulares & tumultuosos musculorum motus excitandos facillime aguntur.

His autem, adhibita praedicta cautione, ipsum opium non raro dedi, summo cum ipsarum bono. Praestat autem Diacodion dictum imprimis praescribere; hoc vero non ex voto respondente, opium parca copia addendum est; sin vero hoc modo assumpta noceant Anodyna, prorsus repudianda sunt; & lenibus & demulcentibus, aëre libero & sereno, cum levi defatigatione (modo finit aegrae status) inducendus est somnus.

Conqueruntur similiter hujusmodi aegrotae de dolore quodam nunc oneroso, nunc magis acri & acuto, totum caput aut tempora occupante, quasi clavus ibidem esset infixus: nunc de dolore, quasi frigore glaciali occiput, aut capitis verticem obsidente, praesertim cum lenissime vellicentur capilli, vel retrorsum tantum moveantur: nunc, & non raro, de crudeli temporum pulsatione cum strepitu murmurantis aquae,

aquae, aliisque innumeris; quae in hujusmodi aegris ejusdem sunt generis; & absentibus febris & symptomatum indiciis quae caput specialiter & primo affici ostendunt, a gravibus & acutis ipsius capitis morbis dignoscenda sunt.

Pari modo, de caeteris hujus morbi symptomatibus speciosis habendum est examen; ea scilicet diligenter comparando cum propriis morbi simulati signis: vix enim ullum datur morbi genus, cujus formam non induit affectio haec hysterica, malorum & morborum pessimorum nec stulta nec ignava imitatrix.

Pag. 153. l. 10. *Ubi incidit in eam mulier.*] Sanatio generalis hujus affectionis, ut mihi videtur, in paroxysmis, nullis regulis fatis indicari potest, quippe cum symptomatum diversitate, diversa medendi ratio necessario profequenda est.

Interea certissima constat experientiam, ipsa symptomata numero esse fere infinita, ideoque infiniti fere requirentur labores & distinctiones. In hujusmodi igitur paroxysmis medicus suum sat fecerit officium, si non tam morbi fanationis, quam malorum urgentium leniminis, revera se fategerit.

Verum enimvero ut morbi curatio interea recte instituenda sit, regulas subsequentes mihi semper bene cessisse comperi.

Si adsint dolores immanes, vel nervorum distentiones morbo comitiali maxime similes, praesertim si iis antea non prona aut proclivis fuerit

rit aegrotā; semper mittendus est sanguis pro gradu mali & viribus aegrae, minori tamen copia, quam in aliis morbis, iisdem symptomatibus comitatis, nisi a praegressis nimis exinanitionibus oriantur, tunc enim refocillandae sunt vires, & anodynīs cardiacis, antihystericis, aliisque causae adversis tractandus est morbus.

Sin autem post idoneas, in primo casu, exinanitiones factas non remittant spasmi; carpis & cruribus, partibus scilicet a mali fonte remotis, applicanda sunt vesicatoria, ut alio derivetur irritatio; his verò incassum peractis, ipsi parti admoveantur.

In paroxysmis, diarrhoea, vomitu, aut dolore intestinorum comitatis, iterato haustu demulcentium & humectantium, vel clysteribus ex iisdem, pro mali indole & gradu repetendis; diluendi & expurgandi sunt humores; & dein dato anodyno cardiaco, conciliandus est somnus.

Si vero in his auxilii parum est, experiri oportet, si fotu anodyno, aromatico, adjecto spiritus vini pauxillo, vel cataplasmate simili, (demulcentibus anodynīs simul interne sumptis) potuerit quies symptomatibus & parti dolenti impertiri, necne? Finito autem paroxysmo, medicamentis, principi morbo adversis, curanda est hujusmodi affectio hysterica; habita semper ratione tam ad viscera roboranda, quam ad debitam recrudescentis materiae lenem expulsionem; ne vel a subitanea
nimis

nimis exinanitione, vel acris materiae retentione, novus excitetur paroxysmus.

Pag. 153. l. 10. *Si satis virium est.*] In omnibus affectionis hystericae speciebus, eâ solâ exceptâ, quae a subita vasorum expletione orta sit, exinanitiones largae, vel repente, vel acri stimulo productae, fugiendae sunt, etiam & in hac specie, nisi ex suppressis, quae prius largè excernendae debuerunt, recens fiat foeminae morbus, aegraque dolore ingenti, nervosis distentionibus, aliisque affectionibus spasmodicis correpta sit,

SECTIO V.

De partu difficili.

Pag. 154. l. 5. *Mulieribus difficulter parientibus.*] Plurima dantur partus impedimenta, tam ratione mulieris, quam infantis; horum praecipua, quae matri competunt, sunt 1°. virium defectio. 2°. Internum os uteri nimis durum & angustum, quod linimentis laxantibus scilicet unguento *altheae*, &c. compositis, subveniendum est. 3°. Tumor in vagina natus, cui arte chirurgicâ pro variâ ejus speciei opitulandum est. 4°. Labia coalescentia, quae, si cognita ante partum, discindenda & sananda arte chirurgica, sin minus, similiter jam

jam tractanda est. 5°. Ossium nimis stric-
ta compages, cui manu chirurgi, & linimen-
tis mollibus succurratur. Cum autem prima
species medico praecipue incumbat, de ea pau-
ca hoc loco dicenda sunt. Vires ideoque pa-
rientis excitandae sunt cardiacis uterinis dictis
pro ratione debilitatis urgentis, interpositâ in-
ter suam cujusque vicem, horâ unâ vel alterâ,
ut inde cognoscatur, quod ex priori remedio
expectare debemus. Etenim illud & semper &
ubique servandum est, ut hujusmodi medica-
menta neque frequentius quam par sit, exhi-
beantur, ne finito partu ingens sequeretur pro-
fluvium, neque prius quam foetus expulsio in
promptu sit, aliter nihil efficiendo, nisi nimium
sanguinis fluxum post partum inducendo, pes-
sime sui ipsius famae & existimationi & partu-
rientis salutem consulat medicus.

Pag. 154. l. 15. *Cum irritis conatibus.*] Dum
inani matris conatu partum plus justo accelerant
obstetrices ignarae, accidisse nonnunquam no-
vi, ut cum immineat ipse partus, defecerunt
omnino vires.

His vero re ipsa deficientibus, haec praeci-
pua sunt, de quibus quam diligentissime ab ob-
stetrice se certum facere debet medicus: scili-
cet, quot horis, modo in partu fuerit mulier,
an mater antea bonus vigor, an dolores antea
acuti & validi fuere & jam profus cessaverint,
& quamdiu? An uterus apertus, an aqua ef-
fluxerit, an in ore uteri positus sit infans, an
frons

frons ad os corcygis versus? Quae omnia si ita sint, promovendus est partus medicamentis cardiatis, anodynis debita copia sociatis.

Neque tamen ex solo vitio matris, quin etiam infantis impeditur partus; praecipue vel per situm ejus non naturalem, quo casu per pedes maxime educendus est; propter ejus statum immobilem, formamve monstruosam, hydropicam, aliamve naturae contrarietatem, de quibus videntur Mauriceau & Deventer; vel tandem ob ejus mortem.

Signa autem foetus mortui haec sunt; si instar ponderis ingentis premat, si arteriae umbilicales prope ejus corpus non pulsant, si mulier laboret tenesmo, syncope, horrore, halitu graveolente, & vultus colore livido; si, dein elapsis aquis, nondum peperit; si saniosa & foetida ab utero defluant, si epidermis cutis prompte a foetus cute secedat, tum etiam si cutis ejus flaccida & facile separanda reperitur. Horum autem quaedam ex primis signis foetum mortuum at adhuc incorruptum ut plurimum denunciant; quaedam vero ex iis quae deinde recensui, eum jam corruptum esse indicant.

Nulla autem ad foetum mortuum extrahendum mora facienda est. Hoc fit operatione manuali, vel medicamentis emenagogis dictis. Prior curandi modus anteferendus est, posterior sine periculo vix fieri potest.